

Prof. dr hab. Włodzimierz Mędrzecki

Instytut Historii PAN, Rynek Starego Miasta 29/31

00-272 Warszawa

Warszawa, 10 maja 2020 r.

Opinia w procedurze habilitacyjnej dr Stanisławy Trebuni-Staszek

Dr Stanisława Trebunia-Staszek jest absolwentką (1994), była doktorantką, a od 2003 roku pozostaje pracowniczką Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Stopień doktorski uzyskała w roku 2000, na podstawie rozprawy *Rola podhalańskiego ruchu regionalnego w kształtowaniu kultury regionu* (promotor prof. Ryszard Kantor). Warto w tym miejscu podkreślić, że zagadnienie podhalańskiego dyskursu tożsamościowego pozostaje jednym z najważniejszych pól zainteresowań i studiów w dalszych etapach rozwoju naukowego po chwilę obecną. Świadczy o tym zarówno publikowanie kolejnych tekstów rozwijających tezy dysertacji doktorskiej (zwłaszcza *Kultura ludowa nieutracona*, 2014), udział w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych podejmujących problematykę tożsamości regionu karpackiego, jak też szereg refleksji zawartych w pracy „*Lud zdolny do życia*”.

W pierwszych latach po obronie rozprawy doktorskiej* habilitantka koncentrowała się na badaniach nad strojem regionalnym Podhala i pogranicza polsko-słowackiego, zapoczątkowanych jeszcze w okresie studiów magisterskich. W wydanych w latach 2007, 2010 i 2012 publikacjach poświęconych tej problematyce zestawiała bogaty, zebrany samodzielnie, w niektórych przypadkach unikatowy materiał dokumentacyjny. Zaproponowała autorską interpretację historycznej ewolucji stroju regionalnego, wskazując rolę najważniejszych czynników decydujących o jego konkretnym kształcie. Na szczególne uznanie zasługuje ukazanie stroju jako jednocześnie emanacji kultury

materialnej poziomu cywilizacyjnego oraz estetycznych upodobań członków danej kultury oraz równolegle jednego z ważnych czynników kształtujących tożsamość społeczną i kulturową środowiska. Publikacje dr Trebuni-Staszela poświęcone tej problematyce uzyskały wysoką ocenę środowiska naukowego i weszły na trwałe do kanonu literatury naukowej. Odgrywają też istotną rolę w tworzeniu wizerunku kultury Podhala w szerszym środowisku społecznym.

Od roku 2009 głównym polem badawczym habilitantki stały się dzieje Podhala i jego mieszkańców w okresie II wojny światowej. Inspiracją do podjęcia tej problematyki stało się odnalezienie i udostępnienie różnorodnych materiałów związane z aktywnością niemieckich instytucji okupacyjnych na terenie Podhala. W tym zwłaszcza Generalgouvernement (GG) oraz Institut fuer Deutsche Ostarbeit (IDO). Dr Trebunia-Staszela znając i wykorzystując dorobek poprzedników oraz prace badaczy innych dyscyplin (zwłaszcza historyków) wypracowała kwestionariusz pytań badawczych oraz założenia metodologiczne, które pozwoliły jej w pełni wykorzystać kompetencje etnografa-regionalisty, etnologa podejmującego fundamentalne zagadnienia z zakresu analizy dyskursu tożsamościowego i antropologii pamięci oraz reprezentanta tego nurtu badań nad kulturą, który posiada głęboką świadomość znaczenia historycznych uwarunkowań współczesności. Najważniejszym, jak dotąd, efektem tych badań jest zadeklarowana jako główne osiągnięcie naukowe i podstawa procedury habilitacyjnej praca - *„Lud zdolny do życia”. Górale podhalańscy w oczach niemieckiego okupanta* (Warszawa 2019). Autorka zawarła w niej charakterystykę i pogłębioną analizę dorobku niemieckich instytucji naukowych z lat 1939-1945 (po części korzystających z pracy uczonych polskich) w zakresie dokumentacji i interpretacji kultury ludowej Podhala, ale też szerzej – Podkarpacia (łącznie z Huculszczyzną), w kontekście niemieckiej polityki okupacyjnej oraz szerszych planów powojennej organizacji Europy Środkowej i Wschodniej. Wprowadziła do szerszego obiegu naukowego informacje o bogatych materiałach fotograficznych oraz dokumentacji terenowych badań etnograficznych i antropologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem Szaflar. Dokonała istotnych ustaleń dotyczących dorobku naukowego oraz losów przedstawicieli niemieckiego i austriackiego środowiska naukowego uczestniczących w badaniach. Przeanalizowała merytoryczną wartość uzyskanych w efekcie niemieckich inicjatyw naukowych wyników. A także dokonała interpretacji kluczowego problemu uwikłania niemieckich uczonych w szerszy kontekst polityczny i ideologiczny tworzony przez postawienie niemieckiego i austriackiego środowiska naukowego w ramach państwa

hitlerowskiego. Szczególną wartość pracy stanowi rozdział 10 (206-225), który zawiera relację własnych badań terenowych polegających na konfrontacji dokumentacji etnograficznej z czasów wojny z mieszkańcami Podhala uczestniczącymi w ówczesnych wydarzeniach jako dzieci lub młodzież. Zawiera on rejestrację rozmaitych reakcji rozmówców na kontakt z artefaktami należącymi do przeszłości wydawałoby się bezpowrotnie minionej i zapomnianej. Stanowi materiał niezwykle inspirujący zarówno w kontekście strategii przyszłych badań terenowych, jak też dla refleksji o charakterze metodologicznym. Praca stanowi znaczące osiągnięcie naukowe w rozumieniu ustawy o tytule i stopniach naukowych oraz może być podstawą przyznania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Dr Stanisława Trebunia-Staszal jest aktywnym uczestnikiem krajowego i międzynarodowego życia naukowego. Realizowała samodzielne i uczestniczyła w zbiorowych projektach badawczych finansowanych w procedurach konkursowych, w tym Narodowego Centrum Nauki. Odebrała roczny staż naukowo-badawczy na Uniwersytecie w Kopenhadze oraz kilka krótkich staży w europejskich ośrodkach naukowych. Jest autorką recenzji wydawniczych w znaczących czasopismach naukowych

Obok znaczącego dorobku naukowego w zakresie etnografii, etnologii i antropologii kulturowej dokumentowanego bogatym zestawem wartościowych publikacji w formie monografii i artykułów publikowanych w znaczących czasopismach naukowych posiada także osiągnięcia na polu dydaktyki akademickiej w pełni odpowiadające kryteriom stawianym w ustawie o tytule i stopniach naukowych.

Jest czynna na polu popularyzacji nauki oraz animacji społecznego ruchu naukowego i kulturalnego. Była wieloletnią współpracowniczką Międzynarodowego Festiwalu Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem. W ostatnich latach angażuje się w zagadnienia związane z muzealnictwem etnograficznym i regionalnym. Pełni funkcję Kierownika Podyplomowych Studiów Muzeologicznych przy UJ, jest członkiem Rady Muzeum Tatrzańskiego oraz Rady Muzeum-Orawskiego Parku Etnograficznego w Zubrzycy Górnej.

Podsumowując opinię z przekonaniem uważam, że deklarowane najważniejsze osiągnięcie naukowe, pozostały dorobek naukowy ze szczególnym uwzględnieniem okresu po obronie doktoratu, osiągnięcia dydaktyczne i

organizatorskie w pełni uzasadniają nadanie dr Stanisławie Trebuni-Staszek
stopnia doktora habilitowanego.

Włodzisław Myśliński